

15 **La coordinació entre l'educació primària i l'educació secundària obligatòria**

Document del Consell Escolar de Catalunya
Abril de 1997

Edició: Consell Escolar de Catalunya

*Tiratge: 200 exemplars
Maig de 1997*

Índex

Document 1/1997: <i>La coordinació entre l'educació primària i l'educació secundària obligatòria</i>	4
1. Raons que justifiquen la proposta de coordinació entre les dues etapes ...	4
2. Peculiaritats que ha de tenir en compte la coordinació entre primària i secundària	4
3. Propostes per a la coordinació	6
4. Recomanacions finals.....	10

Document 1/1997: *La coordinació entre l'educació primària i l'educació secundària obligatòria*

El Consell Escolar de Catalunya, per acord de la seva Comissió Permanent, va crear en data 30 d'octubre de 1996 una subcomissió específica per a elaborar una proposta de document sobre la coordinació entre l'educació primària i l'educació secundària obligatòria. El Consell, reunit en sessió plenària el dia 2 d'abril de 1997, ha aprovat el present document.

1. Raons que justifiquen la proposta de coordinació entre les dues etapes

En l'anterior sistema educatiu hi havia una gran descoordinació entre l'EGB i l'ensenyament mitjà que dificultava el procés d'aprenentatge dels alumnes. Malgrat això, en aquell context, es van donar alguns intents de coordinació que sorgien de la necessitat de posar en comú els aspectes relatius al currículum de les dues etapes.

Amb la LOGSE, la necessitat de coordinar les dues etapes es planteja de forma ineludible a partir de la configuració d'una continuïtat curricular entre la primària i la secundària dirigida a la totalitat de l'alumnat i tenint present la comprensivitat i el caràcter bàsic de l'ensenyament obligatori. L'aprenentatge significatiu requereix un assoliment progressiu dels coneixements que es van adquirint al llarg del procés educatiu. Durant aquestes etapes els aprenentatges es consoliden mitjançant el desenvolupament d'un conjunt de capacitats que tot l'alumnat ha d'haver assolit en finalitzar-les.

L'aprenentatge és un procés gradual que ha de tenir en compte les necessitats de tots els alumnes per esdevenir un factor de qualitat. Si bé la gradació de l'aprenentatge s'ha d'aconseguir en una mateixa etapa, també és cert que s'ha de donar en les dues etapes de l'ensenyament obligatori, encara que es cursin en centres diferents. La coherència de valors i d'hàbits és també un aspecte important que cal subratllar.

2. Peculiaritats que ha de tenir en compte la coordinació entre primària i secundària

Abans de plantejar la coordinació entre les dues etapes, cal considerar un conjunt de peculiaritats que el nou sistema educatiu evidencia.

Les dues etapes, a excepció d'alguns centres integrats, es desenvolupen en centres separats, propers o allunyats, de desiguals dimensions i amb històries i tradicions ben diverses (centres d'EGB, de batxillerat i de formació professional). El model definitiu de centre de secundària, d'acord amb la LOGSE —educació secundària obligatòria i batxillerats i/o cicles formatius de formació professional—, pot quedar influït en la seva imatge pública per aquestes tradicions que tendeixen a reproduir-se i que condicionen la demanda de matriculació.

L'alumnat, a causa de les característiques de l'actual procés d'admissió d'alumnes als centres docents, s'ha de matricular de nou en passar a secundària, la qual cosa no afavoreix la configuració d'un itinerari educatiu coherent i d'una coordinació entre els centres de les dues etapes, sobretot si es produeix una gran dispersió de l'alumnat de primària entre centres de secundària diversos.

Dels 0 als 16 anys, l'itinerari educatiu de cada alumne ha de ser un procés coherent que s'adapti a les necessitats de cada nivell o a la seva edat de maduració. Una matriculació inicial podria definir l'itinerari complet de l'alumne/a, salvant les diferències específiques que poden caracteritzar cada etapa.

D'altra banda, ens trobem amb un professorat amb una formació inicial diversa a qui l'anterior sistema encarregava unes funcions diferents en cada cas, per tant, un professorat estructurat en cossos docents, amb tradicions, cultures i experiències professionals molt diferenciades.

En canvi, la reforma posa èmfasi en un conjunt de característiques del treball del professorat que, de forma general, es determinen pel domini de l'àrea i les matèries que s'impartiran i de la metodologia i la didàctica adequades a cada nivell o etapa educativa. És important saber molt bé què cal ensenyar i com s'ha de fer.

I també parteix de la concepció que el sistema educatiu i, per tant, els plantejaments curriculars i el treball del professorat han d'estar al servei de la promoció de cada persona.

Així, doncs, per donar resposta a les necessitats de tots els alumnes s'ha de consolidar un nou perfil de professorat a partir de l'intercanvi de les diverses experiències professionals i de la formació dels diferents sectors del professorat. La proposta de coordinació entre les dues etapes, juntament amb el treball de consolidació d'equips docents en l'etapa de l'ESO, en què coincideixen tres cossos docents, pot ajudar a la formació d'aquest nou perfil.

3. Propostes per a la coordinació

3.1. Característiques generals

Es presenta una proposta global que té una pretensió generalitzadora, en conseqüència, s'haurà d'adaptar a cada cas específic tenint en compte les situacions i les circumstàncies concretes. Aquesta proposta global té en compte les experiències i les actuacions que ja s'estan realitzant en alguns centres educatius, amb caràcter més o menys puntual, i intenta definir un marc per tal d'estendre-les, generalitzar-les i cohesionar-les.

Aquesta proposta ha de contribuir a afavorir la necessària coordinació entre els centres de primària i els de secundària que acullen els mateixos grups, o un percentatge molt important dels mateixos grups, i com a assegurar un procés coherent en l'itinerari pedagògic individual de cada alumne.

No es tracta de proposar una coordinació puntual o conjuntural sense continuïtat, sinó estable i institucionalitzada, és a dir, que compromet tot el centre. La coordinació pot ser conjuntural si es limita a proposar que es reunixin els tutors de sisè de primària i els de primer de l'ESO per a traspassar-se informació. En canvi, la proposta és institucional quan pretén, per exemple, analitzar el desenvolupament de l'acció tutorial a cada etapa per a garantir que hi hagi continuïtat i coherència, i quan planteja la necessitat que es coordinin els equips i no solament algunes persones.

Aquesta coordinació pot comportar replantejaments i millores en tots els centres que hi participen perquè afavoreix la coherència i la gradualitat entre ells, tot i que, òbviament, cal respectar l'autonomia de cada part que es coordina. Els projectes institucionals dels centres de primària i de secundària han de ser la base dels acords. La coordinació ha de tenir en compte els aspectes comuns dels projectes de cada centre per tal de potenciar la continuïtat entre les dues etapes. En el procés de consolidació d'aquesta coordinació es poden arribar a modificar els projectes educatius respectius. Cal destacar que el centre de secundària que acull alumnat de diversos centres de primària ha de tenir presents les peculiaritats dels seus projectes educatius per si se'n deriven, com a conseqüència, accions i modificacions del projecte educatiu propi.

3.2. Propostes

Es proposen un conjunt de mesures que han de facilitar i potenciar aquesta coordinació, conscients que les propostes es formulen des d'un punt de vista òptim i que en alguns casos caldrà matisar-les, flexibilitzar-les i adaptar-les a les diverses circumstàncies.

3.2.1. Propostes de caràcter administratiu

Les propostes de caràcter administratiu han de facilitar, fonamentalment, dos aspectes: la formació de grups d'alumnes amb unes dimensions abastables, que s'escolaritzin en una mateixa zona durant tot l'ensenyament obligatori, i la institucionalització i la regulació administrativa de les tasques i les funcions que es desprenen d'aquesta coordinació. En aquest sentit es proposa:

- Formació dels itineraris educatius. Els itineraris educatius es formen a partir d'uns centres de primària i de secundària vinculats administrativament i es concreten en unes zones on és possible aquesta coordinació. Entenem que els itineraris s'han de formar amb un nombre limitat de centres de primària i un únic centre de secundària. Així es configuren unes zones abastables des del punt de vista de les dimensions que faciliten la coordinació que proposem.

Tot i això, entenem que hi poden haver raons que, en alguns casos, desaconsellin aquest tipus d'adscripció limitada a un únic centre de secundària. La situació geogràfica, les dimensions dels centres i altres aspectes, com evitar que es produeixin segregacions o prolongacions de situacions conflictives, poden ser factors que comportin la configuració d'altres models de zona.

En el procés de configuració d'aquests itineraris i zones és molt important la intervenció dels consells escolars municipals. Així mateix, en altres casos, cal establir la intervenció dels consells escolars territorials.

- Modificacions dels reglaments orgànics de centres. Els reglaments orgànics de centres, tant de primària com de secundària, s'han de modificar per tal de recollir les responsabilitats i les funcions que tenen els òrgans, tant col·lectius com unipersonals, en relació amb la coordinació proposada. També haurien de recollir els aspectes d'aquesta coordinació que puguin incidir en la programació general del centre o en el seu projecte educatiu.
- Configuració d'una matrícula única en l'ensenyament obligatori. La matriculació única dels alumnes durant l'ensenyament obligatori és un factor que hauria de concloure el procés de formació dels itineraris i de les zones de coordinació. Hauria de ser la garantia que tot l'alumnat de primària té una plaça prevista en un centre de secundària concret.

3.2.2. Propostes de caràcter organitzatiu i de gestió

Es considera que els centres educatius vinculats han de definir i aprovar un Pla de Coordinació. I correspon a la Inspecció educativa vetllar per tal que aquesta

coordinació es realitzi d'acord amb cada pla específic i atenent la realitat socioeducativa de la zona.

Tanmateix, els equips directius són els responsables de la coordinació entre els centres educatius. Cadascun dels centres educatius ha d'assumir institucionalment aquesta coordinació. La finalitat que els equips directius han de perseguir és la coordinació dels objectius pedagògics dels centres vinculats.

3.3. Indicacions per elaborar el Pla de coordinació

3.3.1. Contingut del Pla de coordinació

El Pla de coordinació hauria de contenir, d'una banda, els organismes que es coordinen i les seves funcions, a més del professorat que ha de participar directament en aquesta coordinació. Les actuacions d'aquest pla poden plantejar la participació dels equips directius de la zona, dels tutors i els equips docents de cicle superior de primària i de primer cicle de l'ESO i els departaments de secundària i el professorat amb les funcions corresponents de primària.

D'altra banda, hauria de preveure les activitats de coordinació amb una periodicitat establerta d'acord amb la seva prioritat.

Aquestes activitats haurien d'afavorir l'exercici i el domini per part del professorat de les anomenades habilitats socials que capaciten per assolir acords i per col·laborar i treballar en equip.

3.3.2. Temàtiques pedagògiques i organitzatives que es poden abordar en cada Pla de coordinació

- Aspectes relatius a l'alumnat. La coordinació ha de facilitar, en primer lloc, el traspàs d'informació relativa a l'alumnat provinent de primària en arribar al centre de secundària. La informació que es traspasa relativa a cada alumne/a s'ha d'orientar a afavorir el descobriment de les possibilitats i capacitats que té, entenent les transicions d'una etapa a una altra com una nova oportunitat per a cada un. Aquesta informació ha de ser significativa per al procés individual d'aprenentatge de cada alumne/a i ha de contenir dades objectivables al màxim. És important traspasar informació relativa als processos individuals d'aprenentatge (ACI o altres activitats de suport).

La informació no ha de quedar necessàriament recollida en l'expedient personal de l'alumne/a, ja que en alguns casos pot ser informació conjuntural, i es pot transmetre en reunions puntuals o per escrit.

- Aspectes relatius al procés d'ensenyament aprenentatge. L'acció tutorial i tot el que fa referència a la relació de l'alumne amb el professorat és un tema cabdal que convé coordinar.

Quant a la metodologia i l'organització, cal tenir en compte que per a cada etapa han d'estar diferenciades i atendre al procés evolutiu de cada alumne, tota vegada que es manté la coherència.

Respecte als criteris d'avaluació, aquests han de proposar una avaluació equilibrada dels tres tipus de continguts i s'ha de fer amb la participació de tots els que intervenen en el procés.

En referència als continguts curriculars, s'ha d'assegurar la continuïtat de continguts en les àrees (conceptes, procediments i actituds, valors i normes), en els eixos o temes transversals, en les programacions per a alumnes amb necessitats educatives especials... En aquest aspecte cal fer esment especial d'aquelles matèries en què la coordinació pot ajudar a solucionar disfuncions, per exemple, la segona llengua estrangera.

Les activitats complementàries també podrien ser objecte d'aquest treball de coordinació.

- Aspectes organitzatius. Es proposen, entre d'altres, els aspectes següents susceptibles de ser treballats: els diversos projectes i documents de caràcter general de cada centre (projecte educatiu, projecte curricular, reglament de règim interior, projecte lingüístic, programació anual, etc.), les xerrades als pares i als alumnes sobre el funcionament del centre de secundària, els plans d'acolliment dels alumnes i els mecanismes de funcionament participatiu i democràtic dels alumnes.

3.4. Altres propostes complementàries

A continuació, s'assenyalen algunes propostes complementàries que poden ajudar a aquesta coordinació.

a) La formació permanent esdevé un mitjà idoni per afavorir alguns dels objectius d'aquesta coordinació, per tant, entenem que les activitats de formació que s'organitzin a cada zona poden ser un bon complement per detectar les necessitats sorgides en els plans de coordinació i fer possible que s'hi doni prioritat. Insistim, a més, en la necessitat, ja explicitada en altres documents del Consell Escolar de Catalunya, d'organitzar activitats i sessions de formació conjuntes per al professorat de primària i secundària.

b) La consolidació dels equips educatius de l'ESO és un factor important en aquest procés.

c) En les zones constituïdes per més d'un centre de secundària s'ha d'aconseguir una actuació coordinada entre ells i, a la vegada, amb els centres de primària de referència (coordinació en la informació, en les jornades de portes obertes, etc.)

d) Una organització de la Inspecció educativa que potenciï la coordinació entre els centres de primària i de secundària i doni coherència a les relacions entre els centres i els serveis educatius d'una mateixa zona escolar.

e) Sempre que fos possible seria convenient coordinar les actuacions extraescolars, els serveis territorialitzats, etc. La participació dels ajuntaments en aquests aspectes pot ser important.

4. Recomanacions finals

Atesa la importància que pot tenir per a la qualitat de l'ensenyament obligatori que s'abordi aquesta coordinació, recomanem al Departament d'Ensenyament que estudiï les actuacions que es proposen per tal de fer-les efectives, en la mesura del possible, amb caràcter generalitzat, però respectant l'autonomia i l'especificitat de les diverses situacions que es poden configurar. El Departament d'Ensenyament hauria d'aprovar el marc general d'aquesta coordinació i deixar autonomia a cada zona per a la seva concreció, així com fer el seguiment d'aquestes experiències, avaluar-les i donar-les a conèixer per a la seva possible generalització.

Com que la proposta necessita també d'un convenciment per part dels centres educatius, entenem que cal dur a terme actuacions de sensibilització en els col·lectius de professorat, tant de primària com de secundària, per tal de fer possible que aquesta coordinació sigui positiva al màxim. El Departament d'Ensenyament haurà d'estudiar els incentius i estímuls als centres, necessaris per tal de potenciar que assumeixin aquesta coordinació. Amb la mateixa intenció recomanem que aquest document sigui enviat a tots els centres de primària i de secundària de Catalunya.

Barcelona, abril de 1997

Annex 1: membres de la Subcomissió sobre la coordinació entre l'educació primària i l'educació secundària obligatòria”

Sr. Antoni Arasanz i Mayolas
Sr. Rafael Bàscones i Cosgaya
Sr. Vicenç Benedito i Antolí
Sra. Núria Cañadell i Badenes
Sra. M. Teresa Comas i Climent
Sr. Pere Darder i Vidal
Sr. Joan Domènech i Francesch
Sra. Rosa Gairal i Llaveria
Sra. Anna López i Fernández
Sr. Carles Martínez i Riba
Sra. Glòria Renom i Vallbona
Sra. Anna Ruiz i Baylach
Sr. Jordi Sansalvador i Garrido
Sr. Pere Solà i Montserrat

Annex 2: Publicacions del Consell Escolar De Catalunya

Col·lecció “Dossiers informatius”

1. *Dossier legislatiu 1. Consell Escolar de Catalunya.* Desembre de 1991.
2. *Dossier legislatiu 2. Els consells escolars territorials i municipals de Catalunya.* Gener de 1992.
3. *Recull de les opinions dels membres del Consell Escolar de Catalunya, presentades i publicades l'any 1991.* Febrer de 1992.
4. *Estudis de les opinions dels alumnes recollides pel Consell Escolar de Catalunya. Saló de l'Ensenyament 1990 i 1991.* Febrer de 1992.
5. *Deontologia del docent. Criteris del Consell Escolar de Catalunya i aportacions diverses.* Desembre de 1992.
6. *Els consells escolars municipals a Catalunya.* Boix, M. i Pallarès, F. Maig de 1992.
7. *Homenatge a Maria Rúbies.* Març de 1994.
8. *Direcció i gestió dels centres públics.* Novembre de 1994.
9. *La participació de l'alumnat. Opinions recollides al Saló de l'Ensenyament de 1994.* Desembre de 1994.
10. *Calendari i jornada escolar.* Gener de 1995.
11. *Formació permanent del professorat de secundària.* Maig de 1995.
12. *La professionalitat en l'àmbit de l'educació.* Setembre de 1995.
13. *El futur del Consell Escolar de l'Estat. Relacions entre els consells escolars.* Març de 1997.
14. *Societat, valors i educació.* Abril de 1997.
15. *La coordinació entre l'educació primària i l'educació secundària obligatòria.* Maig de 1997.

Col·lecció “Documents”

1. *Quatre reptes per a la nostra escola.* Jornada celebrada l'1 de desembre de 1990. Desembre de 1991.
2. *El centre educatiu davant la Reforma.* Jornada celebrada el 14 de desembre de 1991. Desembre de 1993.
3. *L'educació dels ciutadans en la construcció d'Europa.* Jornada celebrada el 27 de febrer de 1993. Abril de 1995.
4. *Formació i treball.* Jornada celebrada el 4 de juny de 1994. Gener de 1996.
5. *Present i futur de l'escola rural.* Jornada celebrada el 16 de desembre de 1995. Setembre de 1996.

Col·lecció “Memòries”

1. *Memòria d'activitats del Consell Escolar de Catalunya*. Novembre 1986-febrer 1989. Novembre de 1990.
2. *Memòria d'activitats del Consell Escolar de Catalunya*. Març 1989-agost 1990. Novembre de 1991.
3. *Memòria d'activitats del Consell Escolar de Catalunya*. Curs 90-91. Desembre de 1992.
4. *Memòria d'activitats del Consell Escolar de Catalunya*. Curs 91-92. Abril de 1994.
5. *Memòria d'activitats del Consell Escolar de Catalunya*. Curs 92-93. Gener de 1995.
6. *Memòria d'activitats del Consell Escolar de Catalunya*. Curs 93-94. Abril de 1996.
7. *Memòria d'activitats del Consell Escolar de Catalunya*. Curs 94-95. Setembre de 1996.
8. *Memòria d'activitats del Consell Escolar de Catalunya*. Curs 95-96 (en preparació).

Altres publicacions

1. *La Reforma educativa a debat*. Cicle de conferències. Setembre de 1988
2. *Recordant Maria Rúbies. 1932-1993*. Gener de 1994.
3. *VI Jornades de Consells Escolars de les Comunitats Autònomes i de l'Estat*. Octubre de 1995.
4. *10 anys del Consell Escolar de Catalunya 1986-1996*. Octubre de 1996.